

A SZABADALMI JOGVISZONY ALANYAI (nem tartozik szorosan a tételhez)

A szabadalmi jogviszony alanyai: a szabadalom jogosultja, másrészt – személy szerint meg nem határozottan – mindenki más, aki köteles a szabadalom által oltalmazni kívánt jogosulti érdekeket tiszteletben tartani.

A szabadalom jogosultja elvileg és eredeti jogcímen a találmányt létrehozó, alkotó ember, a feltaláló.

A két kategória azonban nem esik szükségképpen egybe.

A feltalálót bizonyos jogosultságok találmánya tekintetében attól függetlenül megilletik, hogy találmánya nyer –e szabadalmi oltalmat, tehát már a szabadalom megadása előtti szakaszban is, illetőleg – szabadalom hiányában – később is. E jogok részben a polgári jog általános – és különösen a személyiség védelmét szolgáló – normáiból is levezethetők [ld. később]

A szabadalom jogosultja (az Szt. terminológiájában szabadalmas) elvileg a feltaláló, de lehet más is.

A szabadalmi igény, a feltalálónak az az alanyi joga, hogy találmányára szabadalmi oltalmat nyerjen, vagyoni természetű jogosultság, azaz forgalomképes.

Nem csupán a szabadalom, hanem már a szabadalmi igény is átruházható, vagy pl. öröklés folytán átszállhat.

7. § (1) Feltaláló az, aki a találmányt megalkotta.

(2) Amíg jogerős bírósági ítélet mást nem állapít meg, azt a személyt kell feltalálónak tekinteni, aki az elismert bejelentési napon benyújtott bejelentésben feltalálóként szerepel.

A feltaláló személyére nézve tehát a jogszabály vélelmet állít fel.

(3) Ha többen közösen alkották a találmányt, a feltalálók szerzőségi részarányát - ellenkező megjelölés hiányában - egyenlőnek kell tekinteni.

A feltalálótársak jogi helyzetére a törvény a következőket állapítja meg:

8.§ (3) Ha többen közösen alkották a találmányt, a szabadalom a feltalálókat, illetve jogutódjaikat közösen illeti meg. Több igényjogosult esetén - ellenkező megjelölés hiányában - a szabadalmi igény részarányát egyenlőnek kell tekinteni.

Belső jogviszonyaikban a szabadalmastársak hányadai kétség esetén egyenlő, vagyis részesedési hányaduk egyenlőségét vélelmezi a törvény. Ehhez igazodnak a szabadalmazott találmányból folyó előnyök és terhek mértékében való részvétel arányai is.

26. § (1) Ha a szabadalomnak több szabadalmasa van, saját hányadával bármelyik szabadalmastárs rendelkezhet. A szabadalmastárs részesedési hányadára a többi szabadalmastársat harmadik személlyel szemben elővásárlási jog illeti meg.

(2) A találmányt bármelyik szabadalmastárs egyedül is hasznosíthatja, köteles azonban társainak, részesedési hányaduk arányában, megfelelő díjat fizetni.

(3) A szabadalmastársak a találmány hasznosítására harmadik személy részére csak közösen adhatnak engedélyt. [licenciaszerződés] A hozzájárulást a polgári jog általános szabályai szerint a bíróság ítélete pótolhatja.

(4) Kétség esetén a szabadalmastársak részesedési hányada egyenlő. Ha az egyik szabadalmastárs a szabadalmi oltalomról lemond, hányadára a többi szabadalmastárs joga részesedésük arányában kiterjed. [szabadalmi „növedéki jog”]

(5) A szabadalom fenntartása és védelme érdekében bármelyik szabadalmastárs önállóan is felléphet. Eljárási cselekményei - az egyezséget, az elismerést és a jogról való lemondást kivéve - arra a szabadalmastársra is kihatnak, aki valamely határidőt, határnapot vagy cselekményt elmulasztott, feltéve, hogy a mulasztását utóbb nem pótolta.

(6) Ha a szabadalmastársak eljárási cselekményei egymástól eltérnek, azokat az eljárás egyéb adatait is figyelembe véve kell elbírálni.

(7) A szabadalommal kapcsolatos költségek a szabadalmastársakat egymás közötti viszonyukban részesedési hányaduk arányában terhelik. Ha a szabadalmastársak egyike a rá eső költségeket felhívás ellenére sem fizeti meg, a költségeket viselő szabadalmastárs a mulasztó hányadának átruházását igényelheti.

(8) A közös szabadalomra vonatkozó szabályokat megfelelően alkalmazni kell a közös szabadalmi igényre is.

A SZABADALMI JOGVISZONY TARTALMA

A jogviszony tartalmát kitevő jogosultságok és kötelezettségek sajátosan alakulnak az abszolút szerkezetű jogviszonyok esetében, így a szabadalmi jogviszonynál is. Ez azt jelenti, hogy a jogosult egyes jogosultságai, alanyi jogai nem szabályozhatók kimerítő jelleggel, a jogalkotó csak a legfontosabbakat rögzíti. Az alkotáshoz a törvény mind személyes jellegű, mind pedig (ezekkel összefüggő) vagyoni jogokat fűz.

A feltalálót, illetőleg a szabadalmast nem csupán jogok illetik meg, hanem kötelezettségek is terhelik. A kizárólagos jog ugyanis nem jelent korlátlan jogot. A szabadalmasi kötelezettségekkel szemben álló jogosultságok alanyai nem azonosak a szabadalmas jogaival szemben álló, negatív tartalmú kötelezettségek alanyával- A szabadalmast terhelő kötelezettségek összefüggnek a jog sajátos társadalmi rendeltetésével. Ebből következik az ún. közérdekű korlátok rendszere, másrészt méltánylást érdemlő magánérdekek is jelentkezhetnek a szabadalom korlátaiként, a szabadalmast terhelő kötelezettségként.

1. A feltaláló személyhez fűződő jogai

A személyhez fűződő jogok forgalomképtelenek (nem ruházhatók át) és elvileg időbeli korlát nélkül érvényesíthetők. A személyhez fűződő jogok érvényesítése is szorosan személyhez kötött. (Így pl. a szolgálati találmány jogosultja nem indíthat pert a feltalálói jelleg tisztázása érdekében.

★ Névjog, a feltalálói minőség elismeréséhez való jog

7.§ (5) A feltalálót megilleti az a jog, hogy a szabadalmi iratok őt e minőségében feltüntessék. Mellőzni kell a feltaláló nevének feltüntetését a nyilvánosságra kerülő szabadalmi iratokon, ha azt a feltaláló írásban kéri.

(6) A feltaláló a Polgári Törvénykönyv szerint léphet fel azzal szemben, aki e minőségét kétségbe vonja, vagy a találmánnyal kapcsolatos személyhez fűződő jogát egyébként megsérti.

Megilleti a névjog a feltalálót negatív értelemben is: követelheti neve feltüntetésének mellőzését is. A feltalálói minőség elismerése elvileg időbeli korlát nélkül, a feltaláló halála után „kegyeleti alapon” érvényesíthető.

★ Titokban tartáshoz / nyilvánosságra hozatalhoz való jog

(7) A szabadalmi bejelentés közzététele előtt a találmányt csak a feltaláló, illetve jogutódja hozzájárulásával szabad nyilvánosságra hozni.

A nyilvánosságra hozatal történhet olyan módon is, hogy a feltaláló azt közkinccsé teszi, nem kívánva arra kizárólagos rendelkezési jogot szerezni, de megőrizve a feltalálói jellegéhez fűződő személyiségi jogait. A nyilvánosságra hozatali jog vegyes jellegéből folyik, hogy ez a jog a feltalálón kívül mást is megilletet.

2. A szabadalmas vagyoni jogai

A szabadalmast megillető vagyoni jogok időben korlátozottak, másrészt forgalomképesek. A vagyoni jogok akár a szabadalomhoz kapcsolódva, akár önállóan is átszállhatnak, illetőleg élők közötti ügylettel átruházhatók, továbbá megterhelhetők.

A szabadalommal oltalmazott találmány felett a szabadalmas kizárólagos jellegű hasznosítási és rendelkezési joggal bír. Bárki más e jogokat csak a szabadalmas hozzájárulásával, engedélyével gyakorolhatja, a szabadalmassal kötött megállapodás, szerződés alapján (abszolút szerkezet).

19. § (1) A szabadalmi oltalom alapján a szabadalom jogosultjának - a szabadalmasnak - kizárólagos joga van a találmány hasznosítására.

A kizárólagos hasznosítási jog kiterjed a találmány tárgyának a gazdasági tevékenység körében való rendszeres *előállítására, hasznosítására, forgalomba hozatalára, behozatalára, értékesítésére* stb. Kizárólagosan jogosult tehát a szabadalmas a találmány tárgyát képező terméket rendszeresen, iparszerűen előállítani, illetve használni.

(2) A kizárólagos hasznosítási jog alapján a szabadalmas bárkivel szemben felléphet, aki engedélye nélkül

a) előállítja, használja, forgalomba hozza, illetve forgalomba hozatalra ajánlja a találmány tárgyát képező terméket, vagy e terméket ilyen célból raktáron tartja vagy az országba behozza;

b) használja a találmány tárgyát képező eljárást, vagy - ha tud arról, illetve a körülmények alapján nyilvánvaló, hogy az eljárás nem használható a szabadalmas engedélye nélkül - másnak az eljárást használatra ajánlja;

c) előállítja, használja, forgalomba hozza, illetve forgalomba hozatalra ajánlja, vagy ilyen célból raktáron tartja vagy az országba behozza a találmány tárgyát képező eljárással közvetlenül előállított terméket.

(3) A kizárólagos hasznosítási jog alapján a szabadalmas felléphet továbbá azzal szemben is, aki engedélye nélkül a találmány hasznosítására nem jogosult személynek a találmány lényeges elemével kapcsolatos dolgot (eszközt, berendezést) ad át vagy ajánlj fel átadásra a találmány megvalósítása céljából, feltéve, hogy tudja, vagy a körülmények alapján nyilvánvaló, hogy a dolog a találmány megvalósítására alkalmas, illetve arra szolgál.

(4) A (3) bekezdésben foglalt rendelkezés nem alkalmazható, ha az átadott vagy felajánlott dolog a kereskedelmi forgalomban kapható szokásos áru, kivéve, ha az ilyen áru átadója, illetve felajánlója szándékosan a (2) bekezdésben meghatározott cselekmények végzésére indítja az átvevőt.

(5) A (3) bekezdés alkalmazásában nem minősül a találmány hasznosítására jogosultnak, aki - a (6) bekezdés alapján - a kizárólagos hasznosítási jog hatálya alá nem tartozó cselekményeket végez.

E jog feltételezi, hogy ez a hasznosítás rendszeres gazdasági tevékenység keretében, azaz iparszerűen történjék. Ebből következően nem sérti a szabadalmas jogait a találmány tárgyának magán szükségletek kielégítése végett, vagy oktatási-tudományos célokból történő előállítás, használata:

(6) A kizárólagos hasznosítási jog nem terjed ki

a) a magánhasználat céljából végzett, illetve a gazdasági tevékenység körén kívül eső cselekményekre;

b) a találmány tárgyával kapcsolatos kísérleti célú cselekményekre, ideértve a találmány tárgyát képező termék vagy a találmány tárgyát képező eljárással előállított termék forgalomba hozatalának engedélyezéséhez szükséges kísérleteket és vizsgálatokat;

c) orvos által rendelt gyógyszernek gyógyszerterápiában vény alapján történő alkalmi elkészítésére és az így elkészített gyógyszerrel kapcsolatos további cselekményekre.

A kizárólagos hasznosítási jog alapján a szabadalmas maga ülteti át a gyakorlatba a találmányt, s az ennek során létrejött terméket használja, értékesíti. A szabadalmas nincs mindig abban a helyzetben, hogy a találmány üzemszerű gyártását megvalósíthassa. Ezért a „szellemi terméknek” az értékesítésével törekszik vagyoni érdekei érvényesítésére. Ennek jogi biztosítója a szabadalmas számára biztosított **kizárólagos rendelkezési jog**. Ennek alapján jogosult a szabadalmas másnak a hasznosításra engedélyt (licenciát) adni, illetőleg szabadalmát átruházni.

Abban az esetben, ha nem a feltaláló a szabadalmas, vagyoni érdekei ugyancsak jogi garanciákat igényelnek. Amennyiben szabadalmi igényét – a bejelentés vagy a szabadalom megadása előtt – átruházta, az erre kötött szerződésben biztosított ellenszolgáltatás erre éppúgy alkalmas, mint a szabadalom átruházása esetén.

3. A szabadalmas kötelezettségei

A szabadalmas alapvető kötelezettségei: a **találmány feltárása** és **hasznosítása**, valamint az **oltalom fenntartása**. A szabadalmas köteles a találmányi megoldást **közzétenni** oly mértékben, hogy annak alapján a szakember a találmányt megvalósíthassa. Ennek a kötelezettségnek a szankciója lényegében az, hogy, hogy annak megsértése, a megfelelő feltárás hiánya esetén a bejelentő nem kap szabadalmi oltalmat.

A szabadalmas kötelezettsége, hogy a találmányt az ország területén a belföldi kereslet kielégítése érdekében hasznosítsa. Az időleges kizárólagosság lehetőséget ad a szabadalmasnak, hogy a találmány előállításával, használatával, forgalmazásával kellő vagyoni előnyt érhesen el. Ha ezt a lehetőséget nem aknázza ki, tulajdonképpen visszaél a jogával. A használati kötelezettség megsértésének szankciója közvetett jellegű, kényszerengedély megadásához vezethet. A szabadalmas a szabadalmi oltalom hatálya alatt évente progresszíven növekvő fenntartási díjat köteles fizetni:

23. § (1) A szabadalmi oltalom tartamára évenként, külön jogszabályban meghatározott fenntartási díjat kell fizetni. A díj az első évre a bejelentés napján, a további évekre a bejelentés napjának megfelelő naptári napon előre esedékes.

SZOLGÁLATI ÉS ALKALMAZOTTI TALÁLMÁNYOK (nem tartozik szorosan a tételhez)

9. § (1) Szolgálati találmány annak a találmánya, akinek munkaviszonyból folyó kötelessége, hogy a találmány tárgykörébe eső megoldásokat dolgozzon ki.

Szükséges, hogy a találmány megalkotásának időpontjában fennálló jogviszony legyen a szolgálati jogosult és a feltaláló között: ez tipikusan munkaviszony, de lehet közszolgálati vagy közalkalmazotti jogviszony, illetve szövetkezeti tagsági viszony is.

A szolgálati jelleg megítélése szempontjából a legfontosabb feltétel, hogy a feltalálót az a kötelezettség terhelje, hogy új műszaki megoldásokat dolgozzon ki. A szolgálati jelleg megállapításának feltétele, hogy a feltaláló a munkaköri kötelessége által lefedett szakmai területen alkossa meg a találmányt. A „munkaköri kötelesség” meghatározásához segítséget nyújt a munkaszerződés, munkaköri leírások stb. Ily módon feltétele a szolgálati jelleg megállapításának, hogy a jogosult tevékenységi köréhez tartozzék az adott találmány létrehozatala, felhasználása, hasznosítása. E feltételeknek a találmány megalkotásának időpontjában kell együttesen fennállniuk.

(2) Alkalmazotti találmány annak a találmánya, aki, anélkül, hogy ez munkaviszonyból eredő kötelessége lenne, olyan találmányt dolgoz ki, amelynek hasznosítása munkáltatója tevékenységi körébe tartozik.

A feltaláló, valamint az alkalmazotti (vagy szolgálati) jogosult közötti jogviszony – bármennyire is szoros kapcsolatban van adott esetben a közöttük fennálló munkajogviszonnal – alapvetően polgári jogi jogviszony. Ebből következően az ebből eredő jogviták eldöntése a polgári bíróság hatáskörébe tartozik.

Rendelkezés a szolgálati és az alkalmazotti találmánnyal

10. § (1) A szolgálati találmányra a szabadalom a feltaláló jogutódjaként a munkáltatót illeti meg.

11. § (1) A feltaláló köteles a szolgálati és az alkalmazotti találmányt, megalkotását követően, haladéktalanul ismertetni a munkáltatóval.

A szolgálati jogosult nem csupán arra nyer jogot, hogy a szolgálati találmányt szabadalmazásra bejelentse, hanem arra is, hogy azzal más módon rendelkezzen. (Jogosult a találmányi megoldást know-howként; titkosan kezelni, s ily módon hasznosítani, vagy éppen a hasznosítástól tartózkodni.)

(2) A munkáltató az ismertetés átvételétől számított kilencven napon belül köteles nyilatkozni arról, hogy a szolgálati találmányra igényt tart-e, illetve az alkalmazotti találmányt hasznosítani kívánja-e.

Ha a feltaláló ezt az „ajánlatot” elfogadja, a szabadalmi igény, illetőleg a szabadalmi jog a feltalálóra száll át.

Kifejezett nyilatkozat nélkül is megszerezheti a feltaláló a rendelkezési jogot. Ha a munkáltató attól az időponttól számított 3 hónapon belül, amikor őt a feltaláló tájékoztatta a találmány létrejöttéről, nem nyilatkozik arról, hogy a találmányra igényt tart –e, a találmány feletti rendelkezésre a feltaláló jogosult.

(2) Az alkalmazotti találmányra a szabadalom a feltalálót illeti meg, a munkáltató azonban jogosult a találmány hasznosítására. A munkáltató hasznosítási joga nem kizárólagos; a munkáltató hasznosítási engedélyt nem adhat. A hasznosítási jog a munkáltató megszűnése vagy szervezeti egységének kiválása esetén a jogutódra száll át; egyébként másra nem szállhat, illetve nem ruházható át.

(3) A munkáltató az alkalmazotti találmányt csak a feltalálónak a találmány nyilvánosságra hozatalához való jogával [7. § (7) bek.] összhangban hasznosíthatja.

A hasznosítási jog a munkáltató megszűnése vagy szervezeti kiválása esetén a jogutódra száll át, egyébként másra nem szállhat, illetve nem ruházható át.

Az alkalmazotti találmányra a szabadalom a feltalálót a munkáltató hasznosítási jogának terhe nélkül illeti meg, ha a munkáltató ehhez hozzájárul, vagy ha a nyilatkozat megtételét elmulasztja, arra vonatkozóan, hogy igényt tart a törvényen alapuló hasznosítási jogra.

A szolgálati és az alkalmazotti találmány feltalálójának jogai

A személyhez fűződő jogok közül a **névjog**, a **feltalálói minőséghez való jog** a szolgálati és alkalmazotti találmány feltalálóját az általános szabályok szerint illetik meg.

Az **integritáshoz fűződő jog** értelemszerűen módosul: a szolgálati jogosult ugyanis – akár a bejelentés előtt, akár a bejelentési eljárás során, akár a hasznosítás fázisában – nyilvánvalóan jogosult a találmányi megoldás módosítására, kiegészítésére.

Jelentősen módosul a **titokban tartás** és a nyilvánosságra hozatal tekintetében megillető döntés joga. Mihelyt a feltaláló a találmányt a szolgálati jogosulttal ismertette, a titokban tartás és a nyilvánosságra hozatal közötti választás joga ez utóbbira száll át, amennyiben igényt tart a találmányra.

Ha a feltaláló „másodlagosan” megszerezte a találmány feletti rendelkezési jogot, jogi helyzete azonos bármely más szabadalmaséval, vagyoni érdekei oltalmát a szabadalom kizárólagos jellege garantálja.

Amennyiben a találmány felett a **munkáltató gyakorolja a rendelkezési jogot**, a **feltalálónak megfelelő díjazásra** van igénye. A szolgálati jogosult és a feltaláló a díjazást illetően – fő szabályként – szerződésben állapodnak meg. Szerződés hiányában a díjat a bíróság állapítja meg. A díjazás feltétele, hogy a találmány értékesítésre kerüljön.

13. § (1) A szolgálati találmány értékesítése esetén a feltalálót találmányi díj illeti meg, ha

- a) a találmányt szabadalom védi, az értékesítés megkezdésétől a végleges szabadalmi oltalom, illetve - ha a találmány tárgyára kiegészítő oltalmat (22/A. §) szereztek - a kiegészítő oltalom megszűnéséig;
- b) a találmány végleges szabadalmi oltalma, illetve - ha a találmány tárgyára kiegészítő oltalmat (22/A. §) szereztek - kiegészítő oltalma a munkáltató lemondása vagy a fenntartási díj megfizetésének elmulasztása miatt szűnt meg, az értékesítés megkezdésétől addig az időpontig, amikor a szabadalom, illetve a kiegészítő oltalom lejárata miatt szűnt volna meg;
- c) a találmányt titokban tartják, az értékesítés megkezdésétől a találmány nyilvánosságra jutásáig, vagy - ha ez a későbbi - a találmánynak a munkáltatóval történő ismertetésétől számított húsz év elteltéig.

14. § (1) Az alkalmazotti találmány hasznosítására való jog ellenében járó díjakat a munkáltató, több munkáltató esetén - eltérő megállapodásuk hiányában - a hasznosító munkáltató köteles megfizetni.

(2) A feltaláló díjazására a munkáltatóval kötött szerződése az irányadó.

(3) Az alkalmazotti találmány hasznosítására való jog ellenében olyan mértékű díj jár, amelyet a munkáltatónak - a találmány tárgya szerinti műszaki területen kialakult licencforgalmi viszonyokra figyelemmel - szabadalmi licencszerződés alapján a találmány hasznosítására adott engedély fejében fizetnie kellene.

A feltaláló elsősorban a munkáltatótól követelheti a díjat. Lehetséges azonban, hogy a hasznosító vagy a licenciavevő a feltalálót illető díjazás kötelezettségét átvállalja, ehhez azonban – a tartozásátvállalás szabályai szerint – a feltaláló hozzájárulása is szükséges. Közös szabadalom esetén valamennyi feltaláló díját a hasznosító szabadalmastárs köteles fizetni.

Találmányi díjat olyan találmánnyal kapcsolatban lehet fizetni, amely a szabadalommal oltalmazott, vagy amelyre a fennállt szabadalom lemondás vagy fenntartási illeték megfizetésének elmulasztása folytán szűnt meg. Ezenkívül akkor is jár találmányi díj a feltalálónak, ha a szolgálati találmányt a munkáltató titokban tartás mellett értékesíti.

15. § (1) A találmányi díjszerződést, az alkalmazotti találmány hasznosítása esetén járó díjazásra irányadó szerződést, valamint a szolgálati és az alkalmazotti találmánnyal kapcsolatos, e törvényben előírt ismertetést, nyilatkozatot, értesítést és tájékoztatást írásba kell foglalni.

A SZABADALOM HATÁLYA ÉS KORLÁTAI

Időbeli, tárgyi, területi hatály

22. § A végleges szabadalmi oltalom a bejelentés napjától számított húsz évig tart.

Kezdetre a bejelentés időpontja. A szabadalmi oltalom a szabadalom megadásának aktusával (az ún. ideiglenes oltalom a közzététellel) keletkezik. Hatálya ex tunc, azaz a bejelentés időpontjára visszahat.

22/A. § (1) Az Európai Közösség rendeleteiben meghatározott esetben, feltételekkel és időtartamra a találmány tárgya kiegészítő oltalomban részesül azt követően, hogy a szabadalmi oltalom az oltalmi idő lejártával megszűnik.

Pl. gyógyszerekre és növényvédő szerekre 5 év.

A magyar szabadalom Magyarország területén hatályos, az oltalom területi jellegű.

A szabadalom tárgyi hatálya, az oltalom terjedelme határozza meg, mit is oltalmaz tulajdonképpen a szabadalom. A magyar szabadalmi jogban ebben a vonatkozásban a szabadalmi leírás részét képező ún.

igénypontok irányadók. Az igénypontokban kell meghatározni az oltalmazni kért találmány minden szükséges, s egyben elégséges jellemzőjét.

A szabadalom korlátairól általában

A szabadalom **kizárólagos, de nem korlátlan** jogot nyújt jogosultjának. A legáltalánosabb elvi korlátozást az alanyi jogok, illetőleg gyakorlásuk vonatkozásában a társadalmi rendeltetéshez kötöttség jelenti. A szabadalmi jog azonban sajátos, a jogintézmény jellegéhez igazodó további korlátokat is felállít. Ezeknek a korlátozásoknak a következő céljai lehetnek: méltánylandó magánérdek védelme (előhasználati jog), nemzetközi kapcsolatok megkönnyítése (tranzitforgalom), jelentős csoportérdek (a szolgálati találmányok szabályozása), valamint a szabadalmast terhelő kötelezettségek megszegésének a szankciója (kényszerengedély, oltalom megszűnése)

Tranziteszközök és – áruk: előhasználati és továbbhasználati jog

A szabadalom territoriális hatálya következtében a szabadalmas jogait elvileg sérthetik azok a termékek és eljárások, amelyek az ország területén találhatóak vagy folynak – még ha időlegesen is –, amennyiben azonosak a szabadalmazott megoldással. Másrészt jelentős érdek fűződik a nemzetközi áruforgalom, közlekedés akadálytalanságához.

21.§ (5) A szabadalmi oltalom hatálya - viszonyosság esetén - nem érvényesül az olyan közlekedési és szállítási eszközök tekintetében, amelyek csak átmenőben vannak az ország területén, továbbá az olyan külföldi eredetű áruk tekintetében, amelyek belföldön nem kerülnek forgalomba. A viszonyosság kérdésében a Magyar Szabadalmi Hivatal elnökének állásfoglalása az irányadó.

Az **előhasználati jog** indoka a párhuzamos találmányok lehetősége és a szabadalom kizárólagossága közötti konfliktus méltányos feloldására törekvés. Ugyanazt a találmányt párhuzamosan, egymástól függetlenül többen is létrehozhatják. Azonban egyikük szerezhethet csak szabadalmi oltalmat, jogunk szerint az, aki korábban nyújtja be a szabadalmi bejelentését. (Ez utóbbi nem feltétlenül azonos a feltalálással, aki pl. a know-how jellegű hasznosítása melletti döntése következtében vagy bármely más megfontolásból – nem nyújt be bejelentést.) Méltánytalan lenne az időben esetleges korábban megalkotott találmányhoz fűződő érdeket mindennemű oltalom nélkül hagyni.

21. § (1) Előhasználati jog illeti meg azt, aki az elsőbbség napja előtt kezdte meg a találmány tárgyának belföldön, jóhiszeműen és gazdasági tevékenysége körében történő előállítását vagy használatát, vagy annak érdekében komoly előkészületet tett.

(2) Az előhasználót mindaddig jóhiszeműnek kell tekinteni, amíg nem bizonyítják, hogy az előhasználat a szabadalommal védett találmányt létrehozó feltalálói tevékenységen alapul.

(3) Az előhasználóval szemben a szabadalmi oltalom - az előállításnak, a használatnak, illetőleg az előkészületnek az elsőbbség napján meglévő mértékéig - hatálytalan. Az előhasználati jogot csak a

jogosult gazdálkodó szervezettel [Ptk. 685. § c) pont] vagy annak - előállítását, a használatot, illetve az előkészületet folytató - szervezeti egységével együtt lehet átruházni.

Az előhasználó által történő hasznosítás kezdetének kell az elsőbbségi időpontot megelőznie.

Terjedelmét illetően az előhasználat jogosultja tevékenységét az elsőbbség időpontjában megállapítható mértékben folytathatja, azt azonban nem bővítheti.

(4) Továbbhasználati jog illeti meg azt, aki szabadalmi oltalom megszűnésének megállapítása és újra érvénybe helyezése közötti időben kezdte meg a találmány tárgyának belföldön, gazdasági tevékenysége körében történő előállítását vagy használatát, vagy annak érdekében komoly előkészületet tett. A továbbhasználati jogra megfelelően alkalmazni kell a (3) bekezdésben foglalt rendelkezéseket.

Szabadalmi kényszerengedély

A szabadalmast kötelezettség terheli, hogy a szabadalmazott találmányt az ország területén a belföldi kereslet kielégítése céljából, e szükségleteknek megfelelő módon és mértékben hasznosítsa. A hasznosítási kötelezettség elmulasztásának jogkövetkezménye a kényszerengedély (kényszerlicencia) megadásának lehetősége.

31. § Ha a szabadalmas a szabadalmi bejelentés napjától számított négy év, illetve - ha ez a hosszabb - a szabadalom megadásától számított három év alatt a találmányt az ország területén a belföldi kereslet kielégítése érdekében nem hasznosította, erre komoly előkészületet nem tett, és másnak sem adott hasznosítási engedélyt, az ezt kérelmező számára kényszerengedélyt kell adni, kivéve, ha a szabadalmas mulasztását igazolja.

Feltételei:

- A szabadalmas a találmányt egyáltalán ne, illetőleg ne a szükséges módon és mértékben hasznosítsa. A hasznosításnak nemcsak úgy lehet eleget tenni, hogy maga állítja elő és forgalmazza a találmány tárgyát, hanem úgy is, hogy erre másnak megfelelő hasznosítási engedélyt (licenciát) ad. Hasznosításnak minősül az is, ha a terméket nem az ország területén állítja elő.
- A hasznosítás előkészítésére türelmi időt állapít meg a törvény: a bejelentéstől számított 4, illetőleg a szabadalom megadásától számított 3 év.
- Feltétel, hogy a szabadalmas a kérelmezőnek önként nem volt hajlandó hasznosítási engedélyt adni, azaz vele licencszerződést kötni.

A fenti feltételek esetén lehet kényszerlicencia megadását kérni. A kérelem benyújtására bárki jogosult, aki igazolja a **fenti feltételek fennforgását**, másrészt azt, hogy a megfelelő módon és mértékben **hasznosításra hajlandó és képes**.

33. § (1) Aki kényszerengedélyt kér, igazolnia kell, hogy a kényszerengedély adásának feltétele fennáll, és hogy

- a) a szabadalmas megfelelő feltételek mellett, ésszerű időn belül sem volt hajlandó önként engedélyt adni a találmány hasznosítására, továbbá, hogy
- b) a találmányt kellő terjedelemben hasznosítani tudja.

(2) Kényszerengedély csak a túlnyomórészt a belföldi kereslet kielégítéséhez szükséges hasznosításra adható; a kényszerengedély nem ad kizárólagos jogot a hasznosításra. A kényszerengedély terjedelmét és időtartamát - a kényszerengedéllyel lehetővé tett hasznosítás céljának eléréséhez szükséges mértékben - a bíróság állapítja meg; a kényszerengedély korlátozással vagy anélkül adható. A kényszerengedély - lemondás vagy visszavonás esetét kivéve - a bíróság által megszabott időtartam lejártáig, illetőleg a szabadalmi oltalom megszűnéséig áll fenn. A kényszerengedélyt be kell jegyezni a szabadalmi lajstromba.

(3) A kényszerengedélyért a szabadalmasnak megfelelő díj jár. A díjat megegyezés hiányában a bíróság állapítja meg. A díjnak ki kell fejeznie a kényszerengedély gazdasági értékét, így különösen arányban kell állnia azzal a díjjal, amelyet a kényszerengedélyesnek - a találmány tárgya szerinti műszaki területen kialakult licencforgalmi viszonyokra figyelemmel - a szabadalmassal kötött hasznosítási szerződés alapján fizetnie kellett volna.

(4) A kényszerengedélyest a szabadalmi oltalom fenntartása és az oltalomból eredő jogok érvényesítése tekintetében a szabadalmassal egyenlő jogok illetik meg.

A kényszerengedély megadása bírósági hatáskörbe tartozik, méghozzá a Fővárosi Bíróság hatáskörébe és kizárólagos illetékességébe.

Ennek jellemzői:

- A kényszerengedély mindig **egyszerű licencia**, ami azt jelenti, hogy a szabadalmas maga is hasznosíthatja a találmányt és másnak is adhat hasznosítási engedélyt. Kényszerengedély csak a túlnyomórészt a belföldi kereslet kielégítéséhez szükséges hasznosításra adható.
- Csak annyiban kényszerjellegű, hogy a kényszerengedélyes e jogát hatósági aktus folytán a szabadalmas hozzájárulására tekintet nélkül szerzi meg, de nem jelent ingyenes jogszerzést. A kényszerengedélyest tehát **díjazási kötelezettség** terheli, aminek mértékét – megegyezés hiányában – a bíróság állapítja meg.
- A kényszerlicencia **személyhez kötött**. A kényszerengedélyes nem jogosult azt sem átruházni, sem a hasznosításra másnak további engedélyt (allcienciát) adni.
- A kényszerengedélyest **hasznosítási kötelezettség** terheli. Amennyiben az engedély megadásától számított egy éven belül nem valósítja meg, nem hasznosítja a találmányt, a szabadalmas kérheti a kényszerengedély visszavonását vagy módosítását (korlátozását).
- A kényszerengedély hatálya a szabadalom fennállásához kötött, **járvékos jellegű**: ha a szabadalom megszűnik, megszűnik a kényszerengedély is.
- A kényszerengedélyes is jogosult olyan aktusok megtételére, amelyek a szabadalmi oltalom fenntartására vagy oltalmára irányulnak (pl. fenntartási díj befizetése, bitorló elleni fellépés).

(6) A kényszerengedélyes bármikor lemondhat a kényszerengedélyről. Ha a kényszerengedélyes az engedély jogerős megadásától számított egy éven belül a találmány hasznosítását nem kezdi meg, a szabadalmas a kényszerengedély módosítását vagy visszavonását kérheti.

(7) A szabadalmas a kényszerengedély módosítását vagy visszavonását akkor is kérheti, ha az engedélyezés alapjául szolgáló körülmények megszűntek és várhatóan nem következnek be újból. A

módosításról vagy a visszavonásról úgy kell rendelkezni, hogy az a kényszerengedélyes jogos érdekeit ne sértse.

Előfordul, hogy két, különböző jogosultat megillető szabadalom tárgya műszakilag-gazdaságilag oly szorosan kapcsolódik, hogy az egyik (függő szabadalom) a másik (gátló szabadalom) nélkül nem hasznosítható.

32. § (1) Ha a szabadalmazott találmány másik szabadalom (a továbbiakban: gátló szabadalom) megsértése nélkül nem hasznosítható, a függő szabadalom jogosultjának - kérelmére - a gátló szabadalom hasznosítására a szükséges terjedelemben kényszerengedélyt kell adni, feltéve, hogy a gátló szabadalom szerinti találmányhoz viszonyítva a függő szabadalom szerinti találmány számottevő gazdasági jelentőségű műszaki előrelépést jelent.

(2) A gátló szabadalom jogosultja - ha a szabadalmára az (1) bekezdés alapján kényszerengedélyt adnak - a kényszerengedélyre vonatkozó közös szabályok szerint igényt tarthat arra, hogy méltányos feltételekkel engedélyt adjanak számára a függő szabadalom szerinti találmány hasznosítására.

A TALÁLMÁNYHOZ ÉS A SZABADALOMHOZ FŰZŐDŐ JOGOK VÉDELME (nem tartozik szorosan a tételhez)

Az abszolút szerkezetű alapjogviszonyból eredő negatív tartalmú, tartózkodási kötelezettségek megszegését általában bitorlásnak nevezzük.

☞ Tág értelemben vett találmánybitorlásról beszélhetünk, ha a feltaláló személyhez fűződő jogait éri sérelem. Szabadalmi törvényünk a találmánybitorlást szűkebb értelemben szabályozza: ha a feltaláló találmányával lényegében egyező, s a feltaláló találmányából jogosulatlanul átvett megoldást valaki sajátjaként szabadalmazásra jelent be, illetőleg erre szabadalmat szerez.

34. § Ha a szabadalmi bejelentésnek vagy a szabadalomnak a tárgyát jogosulatlanul másnak a találmányából vették át, a sértett vagy jogutódja követelheti annak megállapítását, hogy a szabadalom egészben vagy részben őt illeti meg, valamint kártérítést követelhet a polgári jogi felelősség szabályai szerint.

A másik lényeges eleme a bitorlásnak, hogy a bejelentett találmányt, illetőleg annak lényegét képező gondolatot a bejelentő nem önállóan, a feltalálótól függetlenül alkotta, hanem azt jogosulatlanul, jogellenesen a feltaláló találmányából merítette, és a bitorlás a szabadalmi bejelentésben nyilvánul meg.

☞ Szabadalombitorlás:

35. § (1) Szabadalombitorlást követ el, aki a szabadalmi oltalom alatt álló találmányt jogosulatlanul hasznosítja.

Megállapításánál alapvetően az igénypontokból kell kiindulni.

A bitorlás objektív alapú szankciói

Találmánybitorlás:

- ✓ Lehetőség van a bitorló javára megadott **szabadalom megsemmisítésére**
- ✓ Hatósági alapon történő „jogutódlás”: **alanyváltozás** a jogviszonyban

(2) A szabadalmas a bitorlóval szemben - az eset körülményeihez képest - a következő polgári jogi igényeket támaszthatja:

a) követelheti a szabadalombitorlás megtörténtének **bírósági megállapítását**;

b) követelheti a szabadalombitorlás vagy az azzal közvetlenül fenyegető cselekmények **abbahagyását** és a bitorló **eltiltását** a további jogsértéstől;

c) követelheti, hogy a bitorló **szolgáltasson adatot** a szabadalombitorlással érintett termékek, illetve szolgáltatások előállításában, forgalmazásában, illetve teljesítésében résztvevőkről, valamint az ilyen termékek terjesztésére kialakított üzleti kapcsolatokról;

d) követelheti, hogy a bitorló **nyilatkozzal vagy más megfelelő módon** adjon elégtételt, és hogy szükség esetén a bitorló részéről vagy költségén az elégtételnek megfelelő **nyilvánosságot biztosítsanak**;

e) követelheti a szabadalombitorlással elért **gazdagodás visszatérítését**;

f) követelheti a kizárólag vagy elsősorban a szabadalombitorlásra használt eszközök és anyagok, valamint a szabadalombitorlással érintett termékek **lefoglalását**, meghatározott személynek történő **átadását**, **kereskedelmi forgalomból való visszahívását**, onnan való végleges kivonását, illetve megsemmisítését.

(3) Szabadalombitorlás esetén a szabadalmas a polgári jogi felelősség szabályai szerint **kártérítést** is követelhet.

A tágabb értelemben vett találmány-, illetőleg szabadalombitorlás során a jogokat ért sérelem esetén az általános polgári jogi szankciók alkalmazására kerülhet sor.

A nemleges megállapítás

37. § (1) Aki attól tart, hogy ellene szabadalombitorlás miatt eljárást indítanak, az eljárás megindításáig kérheti annak megállapítását, hogy az általa hasznosított vagy hasznosítani kívánt termék vagy eljárás nem ütközik valamely, általa megjelölt szabadalomba.

(2) A nemleges megállapítást kimondó jogerős határozat kizárja, hogy a megjelölt szabadalom alapján ugyanarra a termékre vagy eljárásra vonatkozóan szabadalombitorlás miatt eljárást indítsanak.

Bírósági eljárás szabadalmi ügyekben

Az Magyar Szabadalmi Hivatal érdemi döntési, amelyeknek megváltoztatása kérhető a bíróságtól:

- a szabadalom megadása vagy a bejelentés elutasítása
- a szabadalmi oltalom megszűnésének megállapítása
- a szabadalom megsemmisítése
- a nemleges megállapítás kérdésében hozott döntés

Szabadalmi ügyek, amelyekben az érdekelt érdekei védelmében közvetlenül a bíróságtól kérhet döntést (ún. szabadalmi perek):

- kényszerengedély megadása, módosítása, visszavonása
- előhasználati és továbbhasználati jog fennállásával kapcsolatos jogvita
- találmányi- és a szabadalombitorlás miatti ügyek